

Rapport

av

den särskilde utredaren för
granskning av hotbilden mot och
säkerhetsskyddet kring statsminister
Olof Palme

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

SOU
1989:1

Rapport

av

den särskilde utredaren för
granskning av hotbilden mot och
säkerhetsskyddet kring statsminister
Olof Palme

SOU

1989:1

Ref 36

Statens offentliga utredningar
1989:1
Civildepartementet

Rapport

av
den särskilde utredaren för
granskning av hotbilden mot
och säkerhetsskyddet kring
statsminister Olof Palme

Gunnarsson, Gösta

Stockholm 1989

Beställningsadress:
Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel: 08/739 96 30
Informationsbokhandeln
Malmtorgsgatan 5, Stockholm

Allmänna Förlaget har utgivit en bibliografi över SOU och Ds som omfattar åren 1981–1987. Den kan köpas från förlagets Kundtjänst, 106 47 Stockholm.
Best. nr. 38-12078-X.

Beställare som är berättigade till remissexemplar
eller friexemplar kan beställa sådana under adress:

Regeringskansliets förvaltningskontor
SOU-förrådet
103 33 Stockholm
Tel: 08/763 23 20 Telefontid 8.10–12.00 (externt och internt)
08/763 10 05 12.00–16.00 (endast internt)

ISBN 91-38-10268-4
ISSN 0375-250X
Graphic System AB, Göteborg 1989

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Till statsrådet och chefen för
civildepartementet

SAMMANTÄGNING

Regeringen uppdrog den 25 augusti 1988 åt landshövdingen i Jönköpings län, Gösta Gunnarsson, att utreda de frågor om säkerhetsskydd m.m. som behandlades i en inom justitiedepartementet samma dag upprättad promemoria (Dnr 88-2874).

Regeringen bemyndigade samma dag chefen för justitiedepartementet att besluta om sekreterare och annat biträde.

Med stöd av detta bemyndigande förordnade chefen för justitiedepartementet den 9 september 1988 chefsrådmannen Åke Rehnström och den 14 september 1988 statsåklagaren Krister Waern att som sekreterare biträda mig.

Jag får härmed överlämna min rapport. Därmed har jag slutfört mitt uppdrag.

Stockholm i januari 1989

Gösta Gunnarsson

7. BEDÖMNING AV TELEFONAVLYSSNINGEN M.M.

7.1 Avlyssning enligt spaningslagen

7.2 Avlyssning enligt den särskilda tvångsmedellagen

7.3 Övrigt

/Åke Rehnström

8. AVSLUTNING

Krister Waern

I N N E H Ä L L S F Ö R T E C K N I N G

SAMMANFATTNING	7
1 MITT UPPDRAG	9
2 HOTBILDEN	11
2.1 Inledning	11
2.2 Den allmänna hotbilden	14
2.3 Hotet från PKK	17
2.4 Säkerhetsskyddet	21
3 VAD VAR KÄNT FÖR SÄK?	23
4 BEDÖMNING AV HOTET FRÅN PKK	25
5 HOTET FRÅN EN ENSKILD PERSON	29
6 TELEFONAVLYSSNING	31
6.1 Beslut om telefonavlyssning	31
6.2 Förutsättningar för telefonavlyssning	32
6.3 Telefonavlyssningens genomförande	33
6.3.1 Avlyssning enligt spaningslagen	33
6.3.2 Avlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen	35
7 BEDÖMNING AV TELEFONAVLYSSNINGEN M.M.	37
7.1 Avlyssning enligt spaningslagen	37
7.2 Avlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen	39
7.3 Övrigt	40
8 AVSLUTNING	41

SAMMANFATTNING

Vid min bedömning av om det förelåg några konkreta hot mot Olof Palme i tiden före mordet på honom konstaterar jag inledningsvis att det inte förelåg några sådana omständigheter att det var uppenbart att hans säkerhet var i fara. Det förelåg alltså inte något hot som framstod som akut.

Jag anser dock att det åligger säkerhetspolisen att försöka komma till insikt om förekomsten av eventuella hot på ett tidigare stadium än när hotet framstår som överhängande eller akut.

I det material som var känt för säkerhetsavdelningen vid rikspolisstyrelsen (SÄK) i tiden före mordet förekommer de s.k. bröllopssamtalen. Mot bakgrund av bl.a. den tydliga hotbild som förelåg från PKK mot den svenska regeringen med Olof Palme som dess främste företrädare anser jag att SÄK borde ha uppfattat innehållet i dessa samtal som ett hot, vilket även skulle kunna vara riktat mot Olof Palme.

Det förelåg en överenskommelse mellan SÄK och Olof Palme angående hans personskydd, vilken innebar att Olof Palme skulle ha ett ständigt livvaktsskydd utom i området bostaden - riksdagen - regeringskansliet samt på Fårö. SÄK ansåg att skyddet var bristfälligt i och med att dessa undantag fanns och framförde denna åsikt vid ett flertal tillfällen till Olof Palme. Jag delar SÄK:s uppfattning att skyddet var bristfälligt. Emellertid anser jag att polisen inte på något sätt skall tvinga på någon ett livvaktsskydd som denne motsätter sig. Detta får dock inte av polisen tas till intäkt för att underlåta att agera då hot förekommer. Jag anser således att SÄK, när bröllopssamtalen blev kända, skulle ha informerat Olof Palme i syfte att skapa förutsättningar för ett bättre skydd kring honom inom det område där han inte redan hade skydd.

Jag finner vidare att det förelåg ett annat hot mot Olof Palme, nämligen från en enskild person, samt att också detta hot var av sådan styrka att SÄK - om hotet varit känt - borde ha agerat på något sätt. Hotet fanns tillgängligt hos SÄK i form av inspelade telefonsamtal. Såvitt kunnat fastställas var dock hotet inte känt för SÄK i tiden före mordet beroende på eftersläpning av översättningen av de inspelade samtalen.

Vid min genomgång av material hos SÄK har jag kunnat konstatera att telefonavlyssning enligt lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall har använts under lång tid och att en oacceptabel eftersläpning av översättning, bearbetning och analys av dessa samtal har förekommit. Jag finner också att det i vissa delar saknas godtagbara förklaringar till denna eftersläpning.

Jag konstaterar vidare att de enheter inom SÄK som handlade frågor om terroristbekämpning tycks ha saknat tillräckliga resurser och att informationsutbytet inom SÄK kan ha varit bristfälligt. Dessa förhållanden bör därför ägnas uppmärksamhet vid det utredningsarbete av SÄK:s verksamhet som redan har inletts.

Jag vill avslutningsvis betona att resultatet av min utredning inte får uppfattas som några som helst ställningstaganden i frågan om vem eller vilka som kan vara inblandade i mordet på Olof Palme.

1 MITT UPPDRAG

I regeringens uppdrag till mig att utreda frågor om säkerhets- skydd m.m. kring statsminister Olof Palme hänvisas till en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Dnr 88-2874).

Enligt denna promemoria finns - trots redan gjorda undersökningar - oklarheter kring den säkerhetsbedömning som gjorts före mordet på Olof Palme, vilket material som denna grundats på samt på vilket sätt som den delgetts den dåvarande statsministern. Mitt uppdrag består i att besvara dessa frågor.

Enligt promemorian bör jag genom en granskning av det material som finns hos säkerhetspolisen och genom samtal med dem som har upplysningar att lämna i saken undersöka om det har förekommit några konkreta hot mot Olof Palme före mordet, i vad mån och när dessa varit kända eller eljest funnits tillgängliga hos säkerhetspolisen samt hur de i så fall bedömts eller bort bedömas. Av intresse är enligt promemorian bl.a. i vilken omfattning uppgifter av relevant slag har funnits tillgängliga i form av t.ex. spaningsrapporter eller inspelade men inte översatta eller utskrivna band från telefonavlyssning. Om det har förekommit en eftersläpning med översättning och utskrift av banden bör det belysas vad detta har berott på och bedömas - i ljuset av gällande tvångsmedelsregler och de ändamål som dessa bygger på - i vad mån detta har varit godtagbart. Enligt promemorian bör jag vidare undersöka vilken information av berört slag som förts vidare till Olof Palme samt när och på vilket sätt det har skett.

Jag bör även redovisa vilka slutsatser och lärdomar för framtiden som kan dras av min granskning.

Mitt uppdrag har bl.a. bestått i att ta del av ett omfattande sekretessbelagt material. Trots detta har jag vid utformningen av min rapport haft ambitionen att visa största möjliga öppenhet. Jag måste dock vid avvägningen av vad som kan offentliggöras självfallet beakta innehållet i sekretesslagen (1980:100) på så sätt att olika myndigheters framtida verksamhet inte skadas och att någon enskild person inte lider skada eller men.

2 HOTBILDEN

2.1 Inledning

I mitt uppdrag ligger att undersöka om det i tiden före mordet på Olof Palme förekom några konkreta hot mot honom.

Begreppet konkret hot är inte alldeles lättdefinierat. Juristkommissionen angav i sin rapport (1987:14) att definierade, konkreta hot var liktydigt med hot som härrörde från en viss person, hade anknytning till en viss plats osv.

För egen del anser jag att ett hot kan vara konkret utan att det därför framstår som akut. Huruvida ett särskilt förhållande skall anses utgöra ett konkret hot eller inte måste avgöras mot bakgrund av övriga föreliggande omständigheter. Avgörande för bedömningen kan bli sådana faktorer som från vem hotet kommer, hur det framförts eller framkommit, vad det innehåller etc. Om det t.ex. mot statsministern av särskilda skäl föreligger ett generellt hot på en hög nivå, från t.ex. en organisation eller en grupp av personer behöver det enligt min mening inte tillkomma mycket utöver detta generella hot för att det som tillkommit skall uppfattas som ett konkret hot. Om det generella hotet däremot befinner sig på en låg nivå krävs mer preciserade uppgifter om tid, plats, tillvägagångssätt etc. för ett angrepp innan uppgifterna kan anses utgöra ett konkret hot. Vid ett konkret hot skall polisen naturligtvis agera på något sätt. Det kan då bli fråga om att informera den hotade, att föreslå en viss skyddsåtgärd eventuellt utöver redan insatt skydd, osv.

Jag vill redan här betona att resultatet av min utredning inte får uppfattas som några som helst ställningstaganden i frågan om vem eller vilka som kan vara inblandade i mordet på Olof Palme. Mitt uppdrag har i stället varit att undersöka för-

hållanden i tiden före mordet för att därigenom bl.a. söka klarlägga om det förekom några hot mot Olof Palme. Förekomsten av sådana hot behöver självfallet inte ha någon betydelse för det senare inträffade mordet.

För att kunna skapa klarhet i frågan om ett konkret hot förelåg mot Olof Palme i tiden före mordet krävs först en redogörelse för dels den mer allmänna hotbild som då fanns mot honom, dels det skydd som han hade i anledning av denna.

Med den bakgrunden belyst får sedan avgöras om vissa särskilda omständigheter var av sådan karaktär att ett konkret hot förelåg och om polisen borde ha agerat i någon form.

Juristkommissionen gjorde inte någon egentlig bedömning av hotbilden.

Parlamentarikerkommissionen uttalade följande i sin rapport (1988:18).

"Det har i olika sammanhang framförts att det vid tiden närmast före mordet skulle ha förelegat en så allvarlig hotsituation beträffande Olof Palme att skyddet av honom borde ha varit förstärkt. Dåvarande rikspolischefen Holger Romander och dåvarande chefen för säkerhetsavdelningen Sven-Åke Hjälmoth har för oss uppgett att det enligt rikspolisstyrelsens bedömning inte förelåg några särskilda hot utöver den generella hotbilden. Säkerhetsavdelningen gjorde således vid den tiden en annan bedömning av det material om PKK:s förhållande till Sverige och Olof Palme som fanns tillgängligt än som senare gjordes vid utredningen av det s.k. huvudspåret.

Varken den utredning juristkommissionen eller vi företagit har gett oss någon grund för att påstå att säkerhetsavdelningens bedömning vid den tidpunkten av hotbilden var felaktig. Övervägandena i brottsutredningen

har däremot gjorts med utgångspunkt från att ett mord förövats och med tillgång till nytt utredningsmaterial. Resultatet av sistnämnda överväganden kan enligt vår mening inte tas till intäkt för ett påstående att säkerhetsavdelningen vid tiden för mordet hade bort bedöma att det fanns ett akut hot från PKK."

SÄPO-kommittén uttalade följande i sitt delbetänkande (1988:16).

"Beträffande skyddet av Olof Palme veckorna före mordet är det svårt att dra några säkra slutsatser av RPS:s interna utredning. Materialet visar visserligen att det förekommit hotfulla och aggressiva uttalanden bl.a. mot Olof Palme i ett antal telefonavlyssnade samtal mellan personer med anknytning till den nyss nämnda terroristorganisationen. I några av dessa talas i förtäckta ordalag om attentat eller mord som skall utföras. Det förefaller i och för sig egendomligt att säkerhetspolisen inte med anledning av detta material försökt ordna med ständig, noggrann bevakning av Olof Palme. Men det kan finnas naturliga förklaringar till detta. Övervakningen genom spaning gav inte några konkreta upplysningar. Telefonsamtalen var inte alltid lättolkade. I fråga om samtalen är dessutom att märka att det i en del fall inte längre går att fastställa om de förelåg översatta och utskrivna vid tiden för mordet. Tydligt är att säkerhetspolisen vid ifrågavarande tidpunkt inte hade tillräckliga resurser för att snabbt klara allt arbete med översättningar och analys. En del bandupptagningar blev liggande åtskillig tid utan att man gjorde något åt dem."

För att få en uppfattning om den hotbild som förelåg före mordet och det skydd Olof Palme då hade har jag gått igenom ett omfattande skriftligt material. Jag har också hört ett fyrtiotal personer.

Det skriftliga materialet har bl.a. bestått av inom säkerhetsavdelningen vid rikspolisstyrelsen (SÄK) upprättade person- och ärendeakter med t.ex. framställningar om tillstånd till telefonavlyssning, utskrifter av avlyssnade telefonsamtal, spaningsrapporter, lägesrapporter, hotbrev samt promemorior. Härutöver har jag tagit del av inom jurist- och parlamentarikerkommissionerna upprättade samtalspromemorior. Jag har också tagit del av visst material vid myndigheter inom försvaret samt handlingar tillhörande förundersökningen angående mordet på Olof Palme. Vidare har jag låtit översätta några tidigare inte översatta telefonsamtal. Slutligen har jag låtit översätta några telefonsamtal ordagrant som tidigare endast var översatta i sammanfattning.

2.2 Den allmänna hotbilden

Juristkommissionen har i sin rapport gjort en del uttalanden beträffande den allmänna hotbild som gällde för Olof Palme, bl.a. följande.

"Svenska statsråd ... tvingas ... att leva under hot från personer eller grupper av personer som vill eller kan antas vilja dem illa på ett eller annat sätt. Orsakerna till sådana hot är flera. Redan positionen som sådan eller det symbolvärde den har kan vara skäl nog. Inte sällan kan ett hot ledas tillbaka till en åtgärd som t.ex. ett statsråd vidtagit eller underlåtit eller för vilken han eller hon på annan grund görs ansvarig

Som regeringens främste företrädare blir statsministern ... en symbol inte bara för den förda regeringspolitiken utan även för landet i alla de sammanhang - politiska, ekonomiska och kulturella - där Sverige förekommer. För enas den ställningen, som i Olof Palmes fall, med ett brett internationellt engagemang på toppnivå ökar intresset för personen med de konsekvenser på gott och ont

som detta får. Detta innebär i sin tur att den som är statsminister inte bara får ta emot fler konkret formulerade hot än andra statsråd utan också att han eller hon generellt sett lever mer utsatt än de. För statsministern gäller alltså en hotbild av en annan, mer permanent karaktär än den som vanligtvis gäller för andra statsråd."

Jag instämmer i dessa uttalanden. Jag har vid min genomgång kunnat konstatera att hoten från enskilda personer och grupper av personer ofta tar sig uttryck i brev och telefonsamtal. Merparten av dessa är anonyma och bl.a. därför svårbedömda. Så har t.ex. under tiden från början av 1984 och fram till mordet på Olof Palme ungefär ett hundratal brev av denna typ kommit till polisens kännedom. Det finns även exempel på hotbrev där avsändaren har kunnat identifieras. Det gäller t.ex. en person som tidigare utvisats från Sverige och som sade sig företräda en i USA befintlig speciell grupp. Denne hotade under år 1984 med våldsåtgärder om hans ärende inte togs under omprövning.

Ytterligare en företeelse som berörts vid de samtal jag har fört med olika personer och som måste beaktas då man gör en bedömning av den allmänna hotbilden är förekomsten av organisationer eller grupper som öppet gett uttryck för en mycket fientlig eller hatisk inställning till Olof Palme och det han representerade. Som exempel på sådana kan nämnas olika rasistiska och extremistiska grupper.

En annan företeelse som ingår i den allmänna hotbilden är terrorismen i dess olika former. Inom SÄK följer man på olika sätt denna typ av verksamhet i syfte att skaffa sig sådan kunskap att terroristattentat kan förhindras. Jag har bl.a. tagit del av de lägesrapporter som regelbundet sammanställs inom SÄK och som ger en sammanfattande översikt av den internationella terrorismen. I dem beskrivs också olika former av terroristiska företeelser och organisationer. Av rapporterna framgår att Sverige på olika sätt berörs av den internationella

terrorismen. Således beskrivs hur olika typer av verksamhet i viss utsträckning bedrivs i Sverige. Denna kan exempelvis bestå i stöd till olika öppna organisationer och föreningar på skilda orter i Sverige, inplantering av organisationsmedlemmar eller andra meningsfränder i landet under flyktingskapets täckmantel, flyktingspionage och inte minst opinionsbildning. I ett par fall finns beskrivet hur olika personer med anknytning till vissa organisationer från mellersta östern försökt att på illegal väg ta sig in i landet. I två andra fall anges att hot riktade mot svenska myndigheter framförts, det ena i samband med en hunger- och vätskestrejk som en person som dömts för mord på en jugoslavisk ambassadör genomförde i månadsskiftet juni - juli 1983 och det andra i samband med att denne person i september 1984 fick avslag på en nådeansökan.

Första gången PKK (kurdiska arbetarpartiet) nämns i dessa rapporter är i maj 1984. Då sägs att PKK har ett starkt fäste i Sverige bl.a. därför att en av organisationens ledare var bosatt i Sverige. Även en annan turkisk organisation angavs ha ett starkt fäste i Sverige. Det sades att två i Sverige bosatta personer stod i spetsen för denna organisation och att de hade ett dokumenterat terroristiskt förflutet. I den därpå följande rapporten i november 1984 angavs att Enver Ata mördats i Uppsala i juni samma år och att ett antal personer med anknytning till PKK togs i förvar för utredning om utvisning enligt bestämmelserna i utlänningslagen. Vidare gavs en fylligare redogörelse för organisationen PKK som sådan, varvid man konstaterade att denna bedömdes vara en av de mest våldsbenägna i Europa. I den rapport som sammanställdes i maj 1985 gavs ytterligare information om organisationen och dess verksamhet. Det angavs bl.a. att det inom PKK fanns en särskild grupp, vars uppgift var att avrätta agenter och avhoppare från organisationen. Denna grupp angavs också ha till uppgift att utföra attacker mot Turkiets representationer i Europa och mot "länder som stöder fascismen i Turkiet". Vidare erinrades om att regeringen i december 1984 i enlighet med utlänningslagens "terroristbestämmelser" utvisat nio personer såsom aktiva inom

PKK. I den rapport som sammanställdes i november 1985 omtalades att ytterligare ett mord på en avhoppare från PKK - Cetin Güngör - ägt rum i början på november i Stockholm. Vidare gavs ytterligare upplysningar om PKK:s verksamhet i olika länder. Beträffande Sverige angavs att läget varit relativt lugnt. I samband med att en enligt SÄK ledande företrädare för PKK togs i förvar i maj 1985 genomfördes emellertid ett flertal ockupationer av svenska konsulat och beskickningar till stöd för dennes sak. Vidare redogjordes för de hungerstrejker som påbörjats i september det året och syftet med dessa.

Vid min bedömning av den allmänna hotbilden har jag funnit att det i denna allmänna hotbild i tiden närmast före mordet på Olof Palme med ett viktigt undantag inte förelegat några sådana hot mot honom att särskilda åtgärder utöver redan vidtagna från SÄK:s sida varit påkallade. Det åsyftade undantaget gäller organisationen PKK. Jag avser därför att nu lämna en redogörelse för de omständigheter som kan tyda på ett hot från denna organisation.

2.3 Hotet från PKK

1. År 1982 ansökte den person som SÄK ansåg vara ledaren för PKK, Abdullah Öcalan, om uppehållstillstånd i Sverige. Den 26 oktober och den 23 november 1983 uppvaktade företrädare för PKK representanter för arbetsmarknadsdepartementet. Den 26 oktober redogjorde företrädarna för organisationens verksamhet i och utanför Turkiet. Vid mötet den 23 november uttalades, enligt det material jag tagit del av, att ett avslag på Abdullah Öcalans ansökan "inte blir så bra för er del".

2. I början av 1984 avslog regeringen Abdullah Öcalans begäran om uppehållstillstånd i Sverige.

3. Enver Ata, enligt SÄK en avhoppad PKK-are, mördades den 20 juni 1984 i Uppsala. Tingsrätten där dömde en person, enligt

SÄK en PKK-are, den 26 juli samma år för mordet till livstids fängelse samt utvisning.

4. I en promemoria upprättad vid SÄK i september 1984 angavs bl.a. att det på grund av att Abdullah Öcalan vägrats inresa till Sverige fanns planer på repressalier mot Sverige och i första hand mot statsminister Olof Palme samt att Sverige i PKK-kretsar anses gå i fascismens ledband och därmed utgöra en fiende till organisationen.

5. I oktober 1984 placerade PKK-are en svart krans utanför den svenska ambassaden i Aten. Händelsen återges i en skrivelse den 7 mars 1986 från ambassaden till SÄK.

6. I december 1984 beslutade regeringen, med stöd av "terroristbestämmelserna" i utlänningslagen, att ur Sverige utvisa nio turkiska medborgare då det fanns grundad anledning att anta att de tillhörde eller verkade för en organisation, PKK, som med hänsyn till vad som var känt om dess verksamhet kunde befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften och därvid begå sådana gärningar här i riket. I besluten förordnade regeringen att verkställighet av utvisningarna tills vidare inte fick ske. Regeringen beslutade vidare om s.k. kommunarrest och om anmälningsskyldighet.

7. Vid en sammankomst den 27 april 1985 i konserthuset i Stockholm kritiserade talesmän för PKK den svenska regeringen och det socialdemokratiska partiet på ett mycket hårt sätt och uttalade att PKK kommer att straffa alla som försöker hindra dess verksamhet, allt enligt en promemoria upprättad av en inom SÄK verksam polisman.

8. En person, av SÄK ansedd som en ledande företrädare för PKK, togs den 21 maj 1985 i förvar av SÄK. Tio dagar senare släpptes han med anmälningsplikt och reseförbud.

9. Under maj 1985 inträffade ytterligare några incidenter vid svenska beskickningar, föranledda av PKK-are, nämligen vid svenska generalkonsulat och konsulat i Hamburg, Berlin, Frankfurt och Hannover samt vid den svenska ambassaden i Haag, allt enligt en vid SÄK upprättad promemoria.

10. I en intervju i Svenska Dagbladet den 6 augusti 1985 uttalade Hüseyin Yildirim - av SÄK ansedd som en ledande talesman för PKK - att Sverige måste suddas ut terroriststämpeln på PKK, att PKK:s tålamod räcker två månader till samt att PKK därefter kommer att betrakta Sverige som en fiende.

11. Den 25 respektive den 27 september 1985 förekom nya protestaktioner vid svenska beskickningar, nämligen vid ambassaden i Paris respektive konsulatet i Stuttgart, mot den svenska regeringens behandling av PKK:are i Sverige, allt enligt en inom SÄK upprättad akt.

12. I ett brev till Olof Palme den 11 oktober 1985 från en person, som enligt egen uppgift var från Kurdistan, uttalade denne bl.a. att Palme i sin egenskap av statsminister begick brott då det gällde behandlingen av kurderna, att han gav sitt stöd åt juntan i Turkiet som "dränker sina händer i det kurdiska folkets blod", att detta ställningstagande måste stoppas "annars kommer ni att drunkna i vårt folks hatiska hämnd".

13. Under hösten 1985 förekom - förutom hungerstrejker - demonstrationsmarscher som protest mot regeringens "terroristförklaring" av nio PKK-are.

14. Den 2 november 1985 mördades den enligt SÄK avhoppade PKK-aren Cetin Güngör vid Medborgarplatsen i Stockholm. Den 27 februari 1986 dömdes en person, som enligt SÄK var en PKK-are, för mordet till livstids fängelse samt utvisning.

15. Enligt en promemoria upprättad av en inom SÄK verksam polisman uttalade sig Abdullah Öcalan vid ett möte den 16

november 1985 i "Sporthalle" i Köln, på ett videoband som spelades upp, starkt kritiskt om Sverige och Olof Palme. Polismannen fick del av denna uppgift två veckor senare.

16. I artiklar i PKK-tidningen Serxwebun under hösten 1985 och i början av 1986 finns kritiska uttalanden mot Sverige. I septembernumret 1985 beskrivs bl.a. hur Sverige motarbetar PKK:s kamp och samarbetar med Turkiet och i den uttalar "Som en ofrånkomlig princip för vår oavhängighets- och självständighetskamp gäller att inget brott begånget mot vårt folk kommer att förbli utan vedergällning".

17. Under hösten 1985 och i början av 1986 avlyssnades ett antal telefonsamtal, i vilka personer med anknytning till PKK uttalar hot och aggressioner mot Sverige, den svenska socialdemokratin och Olof Palme. Under februari 1986 förekom också ett antal s.k. bröllopssamtal.

Bröllopssamtalen fördes i huvudsak på turkiska. I dessa samtalade bl.a. personer som enligt SÄK hade en ledande ställning inom PKK. Samtalen var i sammanfattning översatta före mordet på Olof Palme. Enligt de tolkar som översatte samtalen var dessa mycket kryptiska och underliga. I samtalen talade man bl.a. om att hålla och fira bröllop.

I ett antal samtal som ägde rum i månadsskiftet januari/februari 1986 gjordes aggressiva uttalanden mot Olof Palme. Han kallades bl.a. för terrorist och mördare. Samtalen fördes på såväl turkiska som kurdiska. Några samtal är i sina turkiska delar sammanfattningsvis översatta först efter mordet på Olof Palme. Ett par av samtalen har odaterade översättningar. Samtalens kurdiska delar var inte alls översatta vid tiden för mordet på Olof Palme.

Förutom ovan nämnda samtal finns ett antal samtal där kritik i mer allmänna ordalag framförs mot den svenska regeringen, socialdemokratin och säkerhetspolisen. Härutöver finns ett

samtal från februari 1986, i vilket det sades att utvecklingen i Sverige är positiv och att det kommer att hända saker snart. Samtalet fördes på både turkiska och kurdiska. Det översattes i sammanfattning i de turkiska delarna den 4 november 1986. De kurdiska delarna var inte heller översatta vid tiden för mordet på Olof Palme.

2.4 Säkerhetsskyddet

I sina överväganden att vid ett hot vidta någon form av åtgärd måste polisen naturligtvis beakta det skydd som Olof Palme redan åtnjöt.

Genom mina samtal med olika personer har jag kommit fram till följande. När Olof Palme hösten 1982 tillträdde som statsminister var SÄK:s bedömning av den allmänna hotbilden sådan att man ansåg att han borde ha ett ständigt livvaktsskydd. Olof Palme var dock, enligt SÄK, negativt inställd därtill. Först i slutet av 1982 träffades mellan SÄK och Olof Palme en överenskommelse av innebörd att han skulle ha livvaktsskydd i samband med offentliga framträdanden. Sedan några livvakter vid flera tillfällen framfört synpunkter på det - enligt deras uppfattning - dåliga skydd som Olof Palme åtnjöt, träffades en ny överenskommelse. Denna innebar att Olof Palme skulle ha ständigt livvaktsskydd utom beträffande området bostaden - riksdagen -regeringskansliet, dvs. den s.k. gyllene triangeln och på Fårö. Undantaget för triangeln ansågs av SÄK som oacceptabelt. Trots att man från polisens sida vid flera tillfällen framförde detta var Olof Palme i sin inställning till undantaget obeveklig. Han ville ha en privat sfär. Ett ytterligare motiv för SÄK att hävda att Olof Palme borde ha ett ständigt livvaktsskydd var enligt SÄK att polisen med en sådan ordning inte skulle vara tvingad att vid varje enskilt tillfälle göra en särskild bedömning av om framkomna omständigheter motiverade en insats av livvakter. Enligt uppgifter från flera av de personer som jag talat med gick Olof Palme ganska

ofta utanför den gyllene triangeln utan livvakter. Detta förhållande blev efterhand på olika sätt känt för SÄK.

En av polisens huvuduppgifter är enligt 2 § polislagen (1984:387) att förebygga brott. I detta ligger att det är polisens sak att se till att bl.a. offentliga personer kan gå säkra. Det ansvaret söker polisen leva upp till genom att förse personer med livvakter om hotbilden är sådan att ett närskydd bedöms som nödvändigt. I vad avser personerna i regeringskretsen ligger ansvaret för livvaktsskyddet på SÄK. Såväl jurist- som parlamentarikerkommissionerna har dock slagit fast att polisen inte på något sätt kan tvinga på någon ett livvaktsskydd som denne motsätter sig. Jag delar denna uppfattning. Vad gäller skyddet av Olof Palme har parlamentarikerkommissionen hävdat att, när det förelåg konkreta hot mot honom, han sällan hade några invändningar mot livvaktsskydd. Enligt de uppgifter som framkommit till mig avvisade Olof Palme aldrig ett förslag om förstärkning av livvaktsskyddet vid hot av allvarlig karaktär. En sådan förstärkning anordnades vid några tillfällen - dock inte i tiden närmast före mordet - sedan hot framförts mot honom i brev och i telefonsamtal. Då ett förstärkt skydd sattes in innebar detta ett heltäckande skydd när han vistades på annat ställe än i bostaden eller på arbetsplatsen. Vid de samtal jag har fört har framkommit att det i tiden närmast före mordet inte framfördes sådana uppgifter till den byrå inom SÄK som svarar för säkerhetskyddsverksamhet inklusive personskydd att en förstärkning av Olof Palmes personskydd aktualiserades.

3 VAD VAR KÄNT FÖR SÄK?

Vad gäller hotet från PKK och de särskilda omständigheter som jag tidigare har redogjort för kan jag konstatera att de till övervägande del var kända för SÄK vid tiden för mordet på Olof Palme. Såvitt avser uppvaktningen i arbetsmarknadsdepartementet den 23 november 1983, den svarta kransen i Aten i oktober 1984 och artiklarna i Serxwebun 1985 - 1986 kan dock konstateras att dessa vid tiden för mordet var okända för SÄK. I vad avser de avlyssnade telefonsamtalen var bröllopssamtalen i februari 1986 i sammanfattning kända för SÄK före mordet. Innehållet i de aggressionssamtal som jag särskilt har omnämnt var sannolikt i stort sett inte känt för SÄK vid tiden för mordet.

I denna del av rapporten behandlas
 de frågor som rör den tekniska utrustningen
 för den svenska flygväsendets utbildnings-
 och forskningsverksamhet. Detta gäller
 dels de tekniska förhållanden som råder
 i de olika utbildnings- och forsknings-
 enheterna, dels de tekniska förhållanden
 som gäller för den svenska flygväsendets
 utbildnings- och forskningsverksamhet
 i stort.

De tekniska förhållanden som råder
 i de olika utbildnings- och forsknings-
 enheterna, dels de tekniska förhållanden
 som gäller för den svenska flygväsendets
 utbildnings- och forskningsverksamhet
 i stort.

4 BEDÖMNING AV HOTET FRÅN PKK

Vid min bedömning av om det förelåg ett konkret hot mot Olof Palme från organisationen PKK utgår jag från de omständigheter som jag redogjort för och som var kända för SÄK vid tiden för mordet.

Inledningsvis vill jag då konstatera att det enligt min mening inte förelåg några sådana omständigheter att det framstod som uppenbart att Olof Palmes säkerhet var i fara. Det hade således inte till SÄK framkommit sådana uppgifter om t.ex. tid och plats för ett eventuellt attentat att faran för ett sådant framstod som akut. Det åligger emellertid SÄK att försöka komma till insikt om förekomsten av eventuella hot på ett tidigare stadium än så, dvs. innan hotet framstått som överhängande eller akut. Jag anser att man av en säkerhetsorganisation bör kunna kräva att den skall vara så vaksam på olika förhållanden i samhället och på andra företeelser, vilka kan tyda på att en hotbild av mer allvarligt slag håller på att växa fram, att organisationen på ett så tidigt stadium som möjligt kan vidta motåtgärder för att på så sätt eliminera eller minska risken för ett angrepp. Detta kräver naturligtvis att det inom organisationen finns nödvändiga kunskaper och resurser. Som exempel på sådana åtgärder vidtagna i förebyggande syfte kan nämnas det livvaktsskydd som ett statsråd försågs med under några perioder hösten 1985. Åtgärderna motiverades i ett fall med att SÄK iakttagit aktiviteter inom personkretsen kring PKK. I ett annat fall var anledningen att regeringen vid den tidpunkten beslutat att inte ändra ett av utvisningsbesluten från december 1984, vilket SÄK förutsåg skulle kunna uppfattas negativt av samma personkrets. Vid det tredje tillfället sattes skyddet in med anledning av det tidigare nämnda mordet vid Medborgarplatsen.

Det var i tiden före mordet på Olof Palme för SÄK känt att den

svenska regeringen vägrat PKK-ledaren Abdullah Öcalan uppehållstillstånd i Sverige samt att den utvisat nio personer med nära anknytning till PKK och i samband därmed beslutat om kommunarrest m.m. I samband därmed redovisade SÄK att det förelåg planer på repressalier mot Sverige och i första hand mot statsminister Olof Palme. Vidare var känt att en person som enligt SÄK var en ledande företrädare för PKK tagits i förvar och sedan han frigetts ålagts bl.a. reseförbud. Dessa åtgärder medförde att PKK måste anses ha befunnit sig i en allvarlig konflikt med den svenska regeringen. Under hösten 1985 blev konflikten alltmer tydlig genom de olika händelser som då inträffade, t.ex. hungerstrejker, protestaktioner, tidningsuttalanden, brev m.m. Enligt min mening förelåg redan då så många omständigheter att en tydlig hotbild mot den svenska regeringen kunde iakttagas. Inte minst "terroristförklaringen" i sig utgjorde en sådan omständighet.

I februari 1986 avlyssnades de s.k. bröllopssamtalen. Innehållet i dessa var sådant att SÄK gjorde den bedömningen att man hade för avsikt att mörda ytterligare en person. Vid de samtal jag har fört med olika företrädare för SÄK har man framhållit att PKK aldrig tidigare - utanför sitt hemland - använt sådant våld mot andra personer än sådana som tillhört den egna kretsen. Man gjorde sig därför inte alls någon föreställning om att bröllopssamtalen kunde innehålla ett hot riktat mot Olof Palme utan antog att det gällde en "avhoppare". Jag är medveten om att bröllopssamtalen inte är lättolkade, bl.a. därför att de förs med ett kryptiskt språk. Det är möjligt att SÄK:s tolkning att samtalen handlar om ett förestående attentat är riktig. Jag kan dock konstatera att det eventuella offret inte alls utpekas i samtalen. Jag har nog övervägt om bröllopssamtalen av SÄK bort uppfattas som ett hot mot Olof Palme. Jag har inte funnit något som motsäger uppgiften att PKK aldrig riktat denna typ av våld mot andra personer än avhoppare från den egna organisationen. Detta talar för att bröllopssamtalen handlar om ett attentat mot en tidigare medlem. Emellertid kan inte detta tas för givet. Det generella

hotet från PKK mot regeringen hade under lång tid legat på en hög nivå. Detta hade dock inte föranlett något förhöjt skydd för Olof Palme. SÄK hade däremot vid flera tillfällen under hösten 1985 gjort den bedömningen att ett annat statsråd varit i behov av livvaktsskydd mot den nu aktuella personkretsen. När det gäller att avgöra huruvida t.ex. personer inom regeringen kan vara i behov av ett särskilt skydd skall SÄK inte heller avvakta till en tidpunkt då det står helt klart att ett attentat är förestående. Man bör vidtaga åtgärder på ett tidigare stadium. Mot bakgrund härav och med hänsyn till den tydliga hotbild som förelåg från PKK mot den svenska regeringen med Olof Palme som dess främste företrädare, anser jag att SÄK borde ha uppfattat innehållet i bröllopssamtalen som ett hot, vilket även skulle kunna vara riktat mot Olof Palme.

Vid denna tidpunkt fanns en överenskommelse mellan SÄK och Olof Palme, vilken innebar att han skulle ha ett ständigt livvaktsskydd utom vad gäller området mellan bostaden - riksdagen - regeringskansliet samt på Fårö. Detta skydd var enligt SÄK:s bedömning bristfälligt. Mot bakgrund härav och då hotet, som jag konstaterat, kunde vara riktat mot Olof Palme, anser jag att SÄK borde ha vidtagit någon åtgärd för att om möjligt höja skyddet kring Olof Palmes person. Det enligt SÄK bristfälliga skyddet var ett resultat av Olof Palmes egen inställning i denna fråga. Jag delar SÄK:s uppfattning att skyddet var bristfälligt. Olof Palmes inställning i denna fråga får emellertid inte av SÄK tas till intäkt för att underlåta att agera. Jag anser således att SÄK skulle ha informerat Olof Palme om det föreliggande hotet i syfte att skapa förutsättningar för ett bättre skydd inom det område där han inte redan hade skydd. I den bedömningen ligger också min uppfattning att polisen i denna typ av frågor hellre skall agera en gång för mycket än en gång för litet.

SÄK uppfattade inte innehållet i bröllopssamtalen som ett möjligt hot mot Olof Palme. Man informerade honom därför inte om dessa. SÄK:s ledning har inte heller bedömt andra aktiviteter från PKK som ett konkret hot riktat mot Olof Palme.

Jag vill här också peka på att Olof Palme enligt överenskommelsen med SÄK vid mordtillfället skulle ha haft livvaktsskydd. Att sådant då saknades berodde på att han när han lämnade sin bostad inte hade kallat på några livvakter, vilket han enligt överenskommelsen skulle ha gjort.

Jag vill också särskilt framhålla att min bedömning att det förelåg ett hot från PKK inte på något sätt skall uppfattas som ett påstående från min sida att den organisationen ligger bakom mordet på Olof Palme.

5 HOTET FRÅN EN ENSKILD PERSON

Som jag redan har angett ligger det i mitt uppdrag bl.a. att undersöka om det i tiden före mordet på Olof Palme förekommit några konkreta hot mot honom och när sådana hot varit kända eller eljest funnits tillgängliga för SÄK.

Vid min genomgång av avlyssnade telefonsamtal utväxlade mellan personer i PKK-kretsen har jag funnit att en person vid ett flertal tillfällen uttalat sig på ett hotfullt och aggressivt sätt gentemot bl.a. Olof Palme. Samtalen ägde rum i slutet av januari och under första hälften av februari 1986. De är mycket långa och det är svårt att med hjälp av några utvalda avsnitt skapa en helhetsbild av innehållet i dem. Flertalet samtal är förda på enbart kurdiska medan ett är fört på såväl turkiska som kurdiska. Alla samtal utom ett är i sammanfattning översatta först efter mordet på Olof Palme och alltså inte kända för SÄK vid mordtillfället. Beträffande det återstående samtalet har det inte gått att med säkerhet fastställa om detta var översatt och därmed känt för SÄK före mordet.

I samtalen uttalar den personen att socialdemokraterna är socialfascister, att Olof Palme är fascist och att fascister skall dödas. Olof Palme kallas också hund och groda. I ett samtal säger personen att man skulle döda några svenskar. Han har också i ett samtal sagt att man borde gå och döda Olof Palme.

De nu återgivna uttalandena är gjorda i mycket långa samtal som till övervägande delar handlar om helt andra ämnen.

Vid mina samtal har i stort sett alla inom SÄK hörda personer hävdat att den person som fällt dessa yttranden var så psykiskt störd att hans uttalanden inte kunde tas på allvar och därför rimligen inte kunde uppfattas som ett hot mot Olof

Palme. Själv har jag funnit att han vid tiden för telefonsamtalen var en för SÄK relativt okänd person. SÄK:s uppfattning att han var psykiskt störd torde SÄK ha fått först i tiden efter mordet. En sådan bedömning kan för övrigt enligt min mening ej heller tas till intäkt för att avfärda hans yttranden som ett möjligt hot då det inte alls är ovanligt att våldsdåd utförs av psykiskt störda personer. Härtill kommer att han 1983 dömdes till fängelse och utvisning ur riket för flera våldtäkter samt 1985 för misshandel. Mot bakgrund härav och då han hade nära anknytning till personkretsen kring PKK anser jag att hans uttalanden - om de varit kända - borde ha uppfattats som ett hot mot Olof Palme. Även om hotet inte var konkretiserat till t.ex. tid och plats för ett attentat anser jag att det var av sådan styrka att SÄK - om hotet varit känt - borde ha vidtagit någon åtgärd, t.ex. informerat Olof Palme om hotet.

6 TELEFONAVLYSSNING

Min genomgång av materialet hos SÄK har till stor del bestått i en granskning av avlyssnade telefonsamtal, varav de ovan angivna endast utgör en mindre del. Jag avser därför att nu närmare redogöra för hur telefonavlyssningen har genomförts för att sedan göra en bedömning av denna verksamhet.

6.1 Beslut om telefonavlyssning

I december 1984 beslutade regeringen att nio turkiska medborgare skulle utvisas ur Sverige. Beslutet fattades med stöd av 30 och 47 §§ utlänningslagen (1980:376), vilket innebar att regeringen ansåg att det fanns grundad anledning att anta att de nio personerna tillhörde eller verkade för en organisation eller grupp som med hänsyn till vad som var känt om dess verksamhet kunde befaras utanför sitt hemland använda våld, hot eller tvång för politiska syften. I samband med utvisningsbesluten förordnade regeringen att dessa tills vidare inte fick verkställas. Regeringen beslutade också att vissa inskränkningar skulle gälla för deras fortsatta vistelse i Sverige, bl.a. s.k. kommunarrest.

Genom flera beslut av Stockholms tingsrätt erhöll rikspolisstyrelsen tillstånd enligt lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (spaningslagen) att under olika perioder i tiden före mordet på Olof Palme avlyssna telefonsamtal till och från vissa av dessa utvisade personers telefoner.

Mot ett antal andra turkiska medborgare inleddes under år 1985 förundersökning med anledning av misstanke om brott, nämligen förberedelse till sabotage alternativt grovt sabotage. Även dessa personer hade enligt SÄK anknytning till PKK.

Stockholms tingsrätt gav genom flera beslut och med stöd av rättegångsbalken och lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål (den särskilda tvångsmedelslagen) åklagarmyndigheten i Stockholm tillstånd att under olika perioder i tiden före mordet på Olof Palme avlyssna telefonsamtal till och från telefoner nyttjade av dessa personer.

6.2 Förutsättningar för telefonavlyssning

Regler om telefonavlyssning finns i

- rättegångsbalken
- den särskilda tvångsmedelslagen
- spaningslagen.

Bestämmelserna i rättegångsbalken innebär att avlyssning får äga rum om någon skäligen kan misstänkas för ett brott för vilket minimistraffet är fängelse två år och om det är av synnerlig vikt för utredningen att avlyssning görs. Vad som menas med "synnerlig vikt för utredningen" är inte närmare utvecklat i förarbetena till lagstiftningen.

Den särskilda tvångsmedelslagen medger avlyssning vid vissa brott mot rikets säkerhet och brott av allmänfarlig natur även om minimistraffet är lägre än fängelse två år. Som exempel på ett sådant brott kan nämnas sabotage. Tvångsmedelslagen medger även avlyssning vid försök och förberedelse till de brott som omfattas av denna lag. Rättegångsbalkens krav på att någon skäligen kan misstänkas för brottet och att det skall vara av synnerlig vikt för utredningen gäller även vid avlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen.

Spaningslagen medger telefonavlyssning i en speciell situation, nämligen när en utlänning har utvisats ur riket enligt 47 § utlänningslagen och utvisningen inte har kunnat verkställas t.ex. därför att den utvisade riskerar politisk för-

följelse. Om det är av betydelse för att utröna huruvida en "terroristorganisation" planlägger eller förbereder en gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften får telefonavlyssning ske av en sådan utlänning om synnerliga skäl föreligger.

I propositionen (1975/76:18) med förslag till spaningslag sägs bl.a. att avlyssning får användas om "det bedöms vara av betydelse att tillgripa sådant medel för att utröna om åtgärd som utgör hot mot allmän ordning och säkerhet planeras eller förbereds".

Bestämmelsen om telefonavlyssning i spaningslagen överfördes oförändrad från 1973 års s.k. terroristlag. I propositionen (1973:37) med förslag till den lagen uttalade sig det föredragande statsrådet om innebörden av "synnerliga skäl" på följande sätt.

"Innebörden härav är närmast att det kan anses föreligga en överhängande fara för att den politiska organisation eller grupp varom fråga är skall utföra eller låta utföra brottsliga handlingar som innefattar bruk av våld, hot eller tvång och att andra spaningsmedel än telefonavlyssning ... inte kan antas vara tillräckliga för att avvärja denna fara."

6.3 Telefonavlyssningens genomförande

6.3.1 Avlyssning enligt spaningslagen

Avlyssning enligt spaningslagen genomfördes i tiden före mordet på Olof Palme beträffande en person under tretton månader och beträffande en annan person under fyra månader.

I stort sett alla samtal fördes på turkiska med inslag i varierande omfattning av kurdiska. Endast några enstaka samtal

fördes på svenska. Samtalen spelades in på band. Banden överlämnades först till en "turktolk" för översättning. Vid ett "idealtillstånd" skulle tolken översätta band från samtal inspelade under det föregående dygnet. Förseningar uppstod dock ofta. Tolkens uppgift var att först göra en sammanfattande översättning av innehållet i samtalen. Ordagranna översättningar gjordes endast efter en särskild begäran härom och då på ett senare stadium. Översättningen lämnades till vederbörande handläggare på terroristroteln för bearbetning och analys. I den mån det fanns kurdiska avsnitt i samtalen lämnades dessa därefter till en "kurdtolk" för översättning av dessa avsnitt. Tillgången till sådana tolkar var dock knapp och det dröjde ofta lång tid innan dessa avsnitt blev översatta. Enligt vad som inhämtats från SÄK saknades således kurdtolk under hela år 1985 och fram till månadsskiftet april/maj 1986.

A. Person 1

Under tiden den 20 september 1985 - den 28 februari 1986 har samtal på den ene personens telefon spelats in på ett mycket stort antal band. Dessa band har i sina turkiska delar i sammanfattande form översatts inom följande tider,

inom en vecka - cirka 60 %

inom en månad - ytterligare cirka 10 %

inom sex månader - ytterligare cirka 20 %

inom tolv månader - ytterligare cirka 5 %.

Beträffande resterande band är de sammanfattande översättningarina odaterade.

Av banden innehöll cirka 90 procent samtal även på kurdiska. Av dessa är drygt hälften makulerade och översättningar i de kurdiska delarna saknas. Av icke makulerade band har flertalet i de kurdiska delarna översatts i vart fall i sammanfattande form först efter tio månader.

B. Person 2

Samtal från den andre personens telefon har under perioden november 1985 - februari 1986 spelats in på ett relativt stort antal band. Dessa är i sina turkiska delar i sammanfattande form översatta inom följande tider,

inom en vecka - cirka 25 %

inom en månad - ytterligare cirka 25 %

inom sex månader - ytterligare cirka 25 %

inom tio månader - ytterligare drygt 10 %.

Beträffande resterande band är översättningarna odaterade.

Av banden innehöll cirka 75 procent samtal även på kurdiska. Av dessa är cirka 30 procent makulerade och översättningar av de kurdiska delarna saknas. Av icke makulerade band har flertalet i de kurdiska delarna översatts i vart fall i sammanfattande form först inom fyra - tolv månader.

6.3.2 Avlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen

Vad gäller telefonavlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen har beträffande en person samtal spelats in under tiden 2 september 1985 - den 28 februari 1986 på ett mycket stort antal band. Av dessa har sammanfattande översättningar i de turkiska delarna gjorts inom följande tider,

inom en vecka - cirka 80 %

inom en månad - ytterligare cirka 10 %

inom sex månader - ytterligare cirka 10 %.

På cirka 70 procent av banden fanns kurdiska avsnitt. Av dessa är knappt hälften makulerade utan att de kurdiska avsnitten översatts. Av icke makulerade band är ett fåtal översatta inom intervallet sex - tio månader, medan övriga band har odaterade översättningar.

7 BEDÖMNING AV TELEFONAVLYSSNINGEN M.M.

7.1 Avlyssning enligt spaningslagen

När det gäller telefonavlyssningen enligt spaningslagen kan konstateras att beträffande en tredjedel av de inspelade banden från en av de avlyssnade personernas telefon, har mer än en vecka förflutit från inspelningsdagen till dess en sammanfattande översättning gjorts av de turkiska avsnitten. Beträffande flertalet av dessa band är tidsutdräkten mer än en månad. Av de band som innehöll kurdiska avsnitt är drygt hälften makulerade utan att dessa delar har översatts. Av de icke makulerade banden har tidsutdräkten för översättning från kurdiska varit mer än tio månader för mer än hälften av dessa.

Motsvarande siffror för band inspelade på den andre avlyssnade personens telefon är att två tredjedelar av banden i sina turkiska delar har sammanfattats först efter mer än en vecka, varav flertalet först efter mer än en månad. Av de band som innehöll kurdiska avsnitt har flertalet i dessa delar översatts efter en tid av mellan fyra och tio månader.

Telefonavlyssning enligt spaningslagen får användas för att utvärdera om åtgärd som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften förbereds eller planläggs. Härtill kommer att det skall föreligga "synnerliga skäl". Innebörden härav är, enligt förarbetena till lagstiftningen, att det skall föreligga en överhängande fara för att åtgärden genomförs. Telefonavlyssning enligt spaningslagen har således karaktären av ett spaningsmedel som syftar till att avslöja planläggningen av ett attentat. Det är därför av mycket stor betydelse att innehållet i samtalen snabbt blir känt för polisen och att erforderliga resurser finns inom denna för att kunna - också skyndsamt - bearbeta och analysera innehållet i samtalen, allt

i syfte att kunna vidta åtgärder för att avvärja den överhängande faran för ett attentat.

I stort sett all avlyssning har krävt översättning. Flertalet samtal har förts på såväl turkiska som kurdiska. Som jag tidigare har redogjort för är tidsutdräkten vad gäller översättning av de turkiska delarna av samtalen betydande, i flertalet fall mer än en vecka och i många fall månader. Någon översättning av de kurdiska delarna har över huvud taget inte gjorts under 1985 och inte heller de två första månaderna 1986. Den bearbetning och analys som gjorts av samtalen har - efter vad som upplysts mig - i stort sett enbart resulterat i de promemorior som legat till grund för framställningarna om förlängning av telefonavlyssningstillstånden. Av denna skriftliga dokumentation framgår inte att bearbetning och analys av samtalen har gjorts i den utsträckning som enligt min mening kan krävas.

Ja kan alltså konstatera att telefonavlyssningen enligt spaningslagen har använts under lång tid och att en oacceptabel eftersläpning av översättning, bearbetning och analys av samtalen har förekommit.

Eftersläpningen vad gäller samtalen på kurdiska har uppenbarligen till väsentlig del sin förklaring i polisens avsaknad av kurdtolk. Problemet har varit känt för ledningen och man har genom olika åtgärder försökt att komma till rätta med det, dock utan resultat. Eftersläpningen av kurdöversättningarna är i och för sig förståelig.

Mer svårförståelig är eftersläpningen av turköversättningarna och den bristande bearbetningen och analysen av dessa. Ledningen för SÄK säger sig inte ha haft kännedom om detta problem, vilket är anmärkningsvärt. Resurserna på tolksidan har inte räckt till och detta kan rimligen inte ha berott på att tolkar inte har funnits att tillgå. Bemanningen på handläggarnivå för bearbetning och analys tycks också ha varit för

knapp. Det förefaller som om telefonsamtal i viss mån har avlyssnats slentrianmässigt.

Sammantaget anser jag att det inte finns några godtagbara förklaringar till den eftersläpning i översättningen av samtal på turkiska som har kunnat konstateras. Beträffande eftersläpningen med översättningarna av de kurdiska delarna anser jag, mot bakgrund av den information jag har fått, att SÄK har gjort vad som rimligen kan begäras för att undanröja problemet. Om avlyssnade samtal inte kan göras kända och bearbetas inom rimlig tid skall dock tvångsmedlet enligt min mening inte användas. Syftet med avlyssningen är ju att avvärja en överhängande fara för terrordåd.

7.2 Avlyssning enligt den särskilda tvångsmedelslagen

Vad sedan gäller telefonavlyssningen enligt den särskilda tvångsmedelslagen finns det redan när avlyssningen sätts in en skälig misstanke om brott, i detta fall förberedelse till sabotage. Syftet med användningen av tvångsmedlet måste här vara - förutom att skaffa fram bevis som styrker brottet och att i övrigt föra brottsutredningen framåt - att söka förhindra ett fullbordande av det förberedelsebrott som det föreligger misstanke om. Ett högt krav på skyndsamhet vad gäller översättning samt bearbetning och analys av inspelade samtal måste därför också ställas i detta fall. Min genomgång av vissa av de inspelade banden visar att dessa i sina turkiska delar till övervägande del översatts inom rimlig tid, en vecka. I de kurdiska delarna är bortemot hälften av banden makulerade utan att de dessförinnan har översatts. Resterande band är översatta men efter mycket långa tidsutdräcker. Förklaringen härtill är densamma som när det gäller eftersläpningen av översättning av de samtal som avlyssnats enligt spaningslagen, dvs. svårigheten att få tag på kurdtolkar. Jag gör därför samma bedömning nu som jag gjort tidigare, nämligen att eftersläpningen i sig är förståelig och att SÄK har gjort vad som rimligen kan begäras för att undanröja problemet.

7.3 Övrigt

Som ovan framgått finns ett stort antal avlyssnade samtal, vilka upptagits på band och som därefter makulerats utan att dessförinnan ha översatts. Innehållet i dessa samtal är därför okänt. Detta innebär att förekomsten av ytterligare hot inte kan uteslutas.

8 AVSLUTNING

I mitt utredningsarbete har jag bibringats intrycket att de enheter inom SÄK som i tiden före mordet på Olof Palme handlade frågor om terroristbekämpning i vissa avseenden, främst vad gäller översättning, bearbetning och analys av inhämtat material, inte hade tillräckliga resurser. Jag har också fått ett intryck av att informationsutbytet mellan olika funktioner och nivåer inom SÄK har varit bristfälligt. Enligt min mening bör man därför - om förhållandena inte redan har förbättrats - ägna dessa frågor särskild uppmärksamhet vid det utredningsarbete beträffande SÄK som redan har inletts.

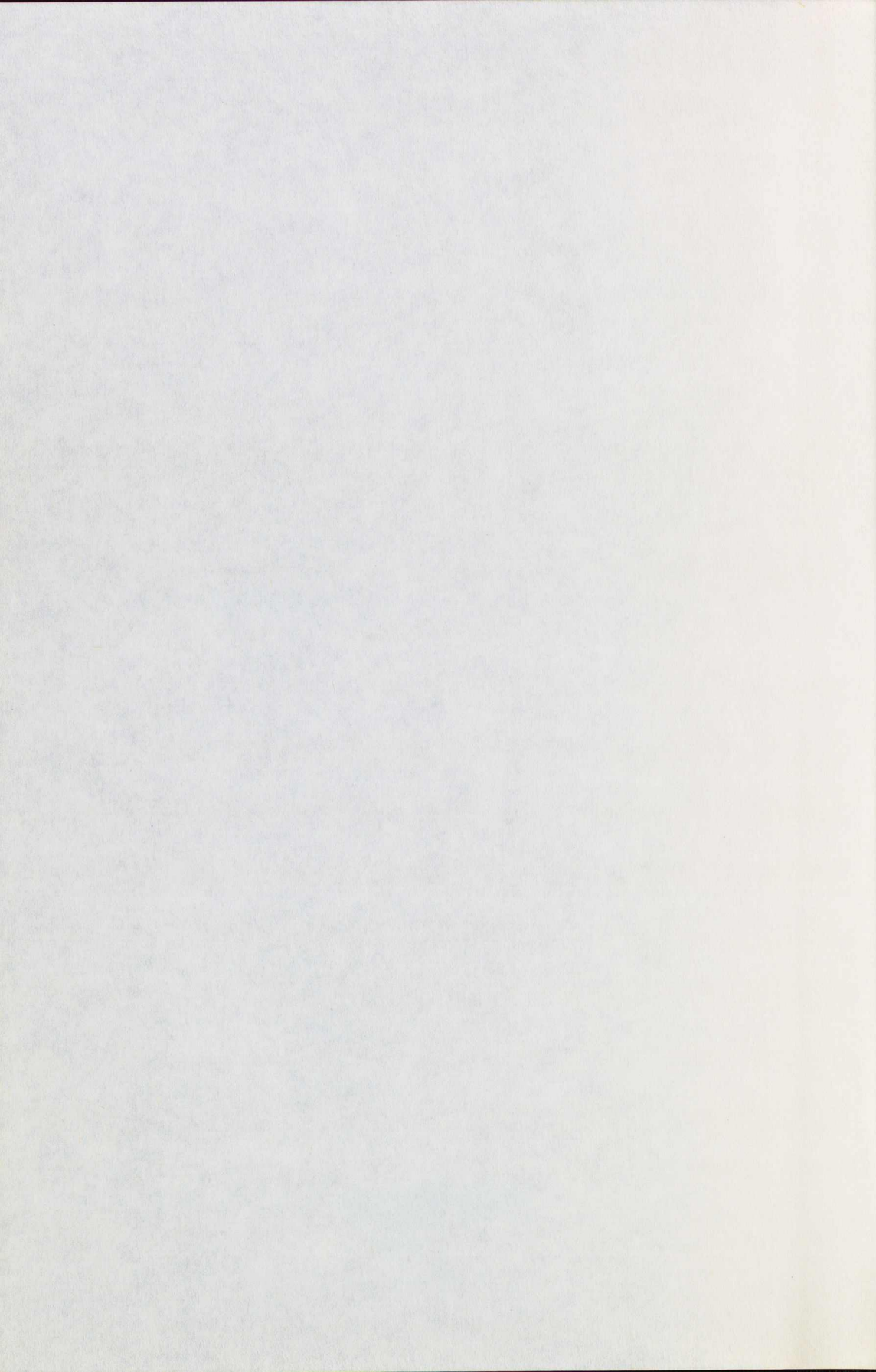
1. I detta utredningsarbete har jag blivit tillfrågad om
 de uppgifter som ska lösas i denna rapport. Detta innebär
 handlade frågor om tekniska lösningar i vissa avseenden.
 Inom vad gäller övervakning, beredning och analys av
 handlat material, inte heller tekniska lösningar. Jag har
 också fått ett intryck av att informationen som ska
 fungera och utvärdera ska ha varit betydligt. Detta
 min mening bör man därför se förhållanden i detta
 förhållande - även detta frågor sakligt utvärderat vid
 utredningsarbete beträffande så som redan har nämnts.

St

Kr

—
L
—

—

Statens offentliga utredningar 1989

Kronologisk förteckning

1. Rapport av den särskilde utredaren för granskning av hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister Olof Palme. C.
-

Kronologisk förteckning

I förteckningen över de offentliga utredningarna som utarbetats av
Kronologiska byråns utredningsavdelning under åren
1989-1990.

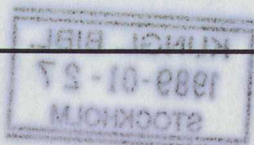
KRONOLOGISKA BYRÅN
1989-01-27
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1989

Systematisk förteckning

Civildepartementet

Rapport av den särskilde utredaren för granskning av
hotbilden mot och säkerhetsskyddet kring statsminister
Olof Palme. [1]

Statens offentliga utredningar 1989:1

Systematisk forskning

Civildepartementet

Redigerat av den statliga myndigheten för systematisk forskning
Svevia AB, Box 100, S-100 01 Stockholm

KUNGL. BIBL.
1989-01-27
STOCKHOLM